

בס"ד, יום ראשון כג שבט תש"ע

שם: _____ זמן: _____

מבחן שבועי מסכת סנהדרין נד – פ (47)

א. 1) מהיכן ילפינן אזהרה לאשת אביו שאינה אמו, ולאמו שאינה אשת אביו, ולאשת אביו לאחר מיתה? ומנין שנענשים? ובמה נענשים, ומהיכן ילפינן שזהו עונשם? 2) כיצד יתבארו דברי ר' יהודה ורבנן דמתניתין, לפי המבואר בתשובה הקודמת? 3) הבא על הזכר, כמה כריתות חייב, וכמה חטאות חייב (פרט)? 4) מהיכן ילפינן דין בלתו לאחר מיתה?

ב. 1) מהיכן ילפינן אזהרה למשכב זכור, ומנין שנענשים, ובמה נענשים, ומנלן? 2) מהיכן ילפינן אזהרה לשוכב עם בהמה, ומנין שנענש, ובמה נענש, ומנלן? 3) הבא על הזכור והביא זכור עליו, או בא על בהמה והביא בהמה עליו, מה דינו, ומדוע? ומה דינו היכא דבא גם על הזכור וגם על הבהמה, או נרבע גם לזכר וגם לבהמה? ומה הדין היכא דבא על הזכר והביא זכר עליו, וגם בא על הבהמה והביא בהמה עליו? 4) מה דין גדול הבא על זכר קטן, ומדוע?

ג. 1) הבא על אשה או על בהמה שלא כדרכה, מה דינו, ומדוע? והאם היכא שהאשה נרבעה לבהמה שלא כדרכה הדין שונה, ומדוע? 2) מה דין המערה באשה, או בזכר, או בעצמו, או בבהמה, ומהיכן ילפינן לה? 3) מה דין בהמה שנרבעה לישראל, ומדוע? והאם היכא דנעבדה בעבודה זרה דינה שונה, ומדוע? 4) מה הדין באלו האופנים כשנעשו על ידי גוי, ומדוע? 5) מה דין אילנות שנעבדו בעבודה זרה, ומדוע?

ד. (1) באר מה היא ה"תקלה" דקתני ברישא דמתניתין, ומה ההכרח לבאר כן, ואיזה דין ילפינן מהאופן דבו התבאר ה"תקלה" דרישא? (2) באר מאי אתי מתניתין לאשמועינן בהא דקתני גבי קטנה בת שלש שנים "חייבים עליה משום אשת איש"? (3) בת כמה תהיה הישראלית הנשואה לכהן ותאכל בתרומה, ומדוע? (4) מה דין בהמה שבא עליה קטן או שבאה על קטנה, ומדוע? (5) קטן שבא על יבמתו, מה דינו, ומדוע?

ה. (1) באיזה אופן חייב המגדף, ומהיכן ילפינן לה, ובאיזה אופן מעידים עליו העדים, ומדוע? (2) מה הם הביאורים המובאים בסוגיין לתיבת "נוקב"? והוכח כמאן מאלו הביאורים יש לבאר בקרא ד"נוקב שם יומת"! (3) האם הדין דברכת השם נאמר רק על שם המיוחד, או אף על הכינויים, ומהיכן ילפינן לה, ומה חשיב כינויים? (4) מה דין גוי בברכת השם (פרט), ומהיכן ילפינן לה?

ו. (1) כמה מצוות מבוארים בסוגיין שנצטוו בהן בני נח, ואלו הן? והאם אף אדם הראשון נצטווה עליהן? והאם יש מצוות שרק אדם הראשון נצטווה בהן? (2) מה דין ישראל שעשה עבודה זרה ולא השתחוה לה? והאם בגוי הדין שונה, ומדוע? (3) אלו מצוות נצטוו ישראל במרה, ומהיכן ילפינן לה?

ז. (1) מה דרשינן מהקרא "ותשחת הארץ לפני האלוקים", ואיך דרשינן לה? (2) מה דין אבר מן החי לבן נח ולישראל (פרט), ומהיכן ילפינן לה? (3) מה עונשו של בן נח שעבר על אחת ממצוותיו? (4) מה חשיב "גזל" גבי בן נח, והאם אף לישראל חשיב גזל בכהאי גוונא, ומדוע? (5) מהו "כיוצא בגזל" "כיוצא בפת תואר", ואיזה דין נאמר בה? והאם משכחת כיוצא בשפיכות דמים, או בגניבה, ומדוע?

ח. (1) כיצד הוא סדר הדין בבן נח, ומהיכן ילפינן לה? (2) כיצד נדרש הקרא ד"שופך דם האדם באדם דמו ישפך" (3) האם נשות בני נח גם נצטוו באלו המצוות, ומהיכן ילפינן לה? (4) האם יש חילוק בדינו של בן נח הבא על הערוה, אם הערוה היא בת נח או ישראלית, ומדוע?

ט. (1) על איזה עריות נצטוו בני נח, ומהיכן ילפינן להו (פרט)? (2) מה דין בן נח שנתגייר לענין העריות שהיו אסורות עליו בגיותו, ומדוע? (3) מה דין בן נח שהורתו ולידתו בקדושה לענין אלו העריות שאסורות על בן נח? והאם היבא דהורתו שלא בקדושה הדין שונה, ומדוע?

י. (1) מאי טעם פלוגתייהו דר' אליעזר ור' עקיבא גבי עריות דבן נח? (2) מה הסלקא דעתין שאדם הראשון ישא את בתו, ואמאי באמת לא נשא? (3) מה דין עבד באיסור עריות, ומדוע? (4) האם שרי לבוא על אשתו שלא כדרכה? ומה דין בן נח שבא על אשת חבירו שלא כדרכה? (5) מה נאמר על המגביה ידו על חבירו, ואם הכהו מה עונשו? ומה נאמר על הסוטר לועז של חבירו?

יא. (1) האם יש איסורים נוספים על בני נח שלא נימנו במנין מצוותיהם, ומהיכן ילפינן להו, ואמאי לא נימנו בהאי מנין? (2) מי נקרא "אדם", ומאי נפקא מינה בהאי מילתא? (3) מה דין דם מן החי לבן נח ולישראל, ומה דין דם הקזה, ומהו דם הקזה? (4) מהו הכלל שעל פיו ידעינן אם המצוות שנצטוו בני נח, נצטוו בהם אף לאחר מתן תורה לישראל, או לא? (5) האם יש מצוות הנוהגות בבני נח שישראל אינם מצווים בהם, ואם יש, מה טעם החילוק? והאם יש מצוות שאף קודם מתן תורה נהגו רק בבני ישראל, ומנין?

יב. 1) מי הצטווה במצות מילה, ומי לא הצטווה במצות מילה, ומהיכן ילפינן לה? 2) מה טעם מצות פריה ורביה נשנתה לאחר מתן תורה? והאם מצוות פריה ורביה הוי קום ועשה או שב ואל תעשה, ומאי נפקא מינה בהאי מילתא? 3) האם אדם הראשון אכל בשר, ומניין? 4) חמור שירד מן השמים, האם מותר באכילה, ומדוע?

יג. 1) מה דין בני נח בכישוף, ומהיכן ילפינן לה? 2) האם בני נח הוזהרו על הכלאים? ומה ילפינן מדכתיב "למינהו", והאם גבי ישראל נאמר, או גבי בני נח? 3) איזה דברים עושים הדיונים כששומעים הברכה מפי הער, והאם אף העדים עושים דברים אלו, ומהיכן ילפינן לה? 4) השומע אזכרה בכינוי מפי ישראל, או מפי גוי, מה דינו (פרט)?

יד. 1) העובד עבודת כוכבים, באיזה אופן חייב מיתה, ובאיזה אופן הוי רק לאו? 2) היכן כתובה אזהרה לעובד באופנים הנזכרים בתשובה הקודמת, ומה ההכרח דקאי על הני, והיכן כתוב עונשו? 3) "המקבלו עליו באלוה", מה דינו, ובאיזה אופן איירי?

בהצלחה

תשובות למבחן סנהדרין נד ס

א. (1) אזהרה לאשת אביו שאינה אמו, לר' יהודה ילפינן מהקרא ד"ערוות אביך", ולרבנן מהקרא ד"ערוות אשת אביך". ועונש ילפינן מדכתיב "אשר ישכב את אשת אביו". אזהרה לאמו שאינה אשת אביו ילפינן מדכתיב "ערוות אמך לא תגלה". ועונש, לר' יהודה ילפינן גזירה שוה מ"ערוות אביו גלה", דכשם שבאזהרה הושוו אמו ואשת אביו, הוא הדין לעונש. ולרבנן ילפינן מדכתיב "אמך היא" דעשה הכתוב לאמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו. אזהרה לאשת אביו לאחר מיתה לר' יהודה ילפינן מ"ערוות אשת אביך לא תגלה", ועונש ילפינן מגזירה שוה. ולרבנן, אזהרה ילפינן מ"ערוות אביך היא", ועונש מדכתיב "ערוות אביו גלה". ונענשים בסקילה, וילפינן לה בגזירה שוה ד"דמיהם בם" מאוב וידעוני.

(2) כיון דהתבאר דלר' יהודה ילפינן אשת אביו מהקרא דערוות אביך, שפיר ממעטינן מדכתיב בסיפא "אמך היא" דאמו שהיא גם אשת אביו, אינו חייב אלא משום אשת אמו. ורבנן דדרשו לאשת אביו מהקרא דערוות אשת אביך, ליכא למימר ד"אמך היא" דכתיב בקרא ד"ערוות אביך", אתי למעט אשת אב הכתובה במקרא אחר, ולהכי אמרינן דאמך היא אתי לעונש. ולר' יהודה לא מיבעי לעונש, דהא ילפינן לעונש מגזירה שוה.

(3) הבא על זכר שאינו אביו, חייב כרת אחת, ובשוגג חטאת אחת. ובבא על אחי אביו, חייב כרת אחת, ובשוגג שתי חטאות, אחד משום זכר, ואחד משום ערוות אחי אביך, ועל כרחך דאתי לזכר, דהא כתיב כבר להדיא בבא על אשתו. ובא על אביו, לרבנן חייב שתי חטאות, דכתיב "ערוות אביך". ולר' יהודה דערוות אביך אתי לאשת אביך, נחלקו בגמ', בפלוגתא אביי ורבא האם עונשין מן הדין, וילפינן לה מקל וחומר מאחי אביו, או לאו.

(4) מדפתח בכלתו וסיים באשת בנו, ילפינן דזו היא כלתו וזו היא אשת בנו, והאי דהדר כתבה, היינו לחייב אף לאחר מיתה. וכתבו התוס', דאזהרה ילפינן מאשת אב בגזירה שוה ד"דמיהם בם".

ב. (1) אזהרה לשוכב ילפינן מדכתיב "ואת זכר לא תשכב". ואזהרה לנשכב, לר' ישמעאל ילפינן מדכתיב "לא יהיה קדש" דקאי נמי על משכב זכור, דהא קדש קאי אתועבה כדכתיב במלכים, ובמשכב זכור כתיב תועבה. ולר' עקיבא נפק מדכתיב "לא תשכב" וקרינן ביה "לא תשכב". ועונש ילפינן מדכתיב "וימתו", וילפינן גזירה שוה ד"דמיהם בם" מאוב וידעוני דהוי בסקילה.

(2) אזהרה לשוכב ילפינן מדכתיב "ובכל בהמה לא תיתן שכבתך". ואזהרה לנשכב, לר' ישמעאל ילפינן מדכתיב "לא יהיה קדש" דקאי אתועבה, ובעריות כתיב תועבה והוא הדין בשוכב עם בהמה. והתוס' ביארו, דכתיב גבי בהמה וי"ו מוסיף ודרשינן דהתועבה דקתני גבי משכב זכור קאי נמי אבהמה. ולר' עקיבא ילפינן מדכתיב "לא תיתן שכבתך" וקרינן "שכבתך". ולדעת אביי, מאי דיליף ר' ישמעאל מלא יהיה קדש, הוא לרווחתא דמילתא, ועיקר הילפותא היא מ"כל שוכב עם בהמה מות יומת" דאינו ענין לשוכב תנהו ענין לנשכב, ומדאפקיה בלשון שוכב ילפינן דהושווה שוכב לנשכב, דאף בנשכב ענש והזוהיר. ועונש לשוכב ילפינן מדכתיב "איש אשר יתן שכבתו בבהמה מות יומת", ובנשכב ילפינן מדכתיב "כל שוכב עם בהמה מות יומת" ואם אינו ענין לשוכב תנהו ענין לנשכב. וילפינן ממסית בגזירה שוה דהרוג דהרגנו דעונשו בסקילה.

(3) בא על הזכור והביא זכור עליו, לר' ישמעאל חייב שתיים, דאתי מב' מקראות, ואיכא שתי ביאות נאו דאתי כמאן דאמר דלאוין מחלקים]. ולר' עקיבא דנפיק מחד קרא, חייב אחת. בא על הבהמה והביא בהמה עליו, לר' ישמעאל אליבא דרבי אבהו חייב שתיים, דילפינן לה מב' מקראות, ואביי סבר דלא יהיה קדש קאי רק אגברא, ואף ר' ישמעאל מודה דמחד קרא נפיק, וחייב רק אחת. ולר' עקיבא נמי חייב רק אחת. בא על הזכור ובא על הבהמה, לכולי עלמא חייב שתיים. ואם נרבע לזכור ונרבע לבהמה, לר' עקיבא חייב שתיים דהא נפיק מב' מקראות, ולר' ישמעאל אליבא דר' אבהו חייב רק אחת, דתרווייהו נפקי מדכתיב "לא יהיה קדש", ואליבא דאביי דלא יליף לבהמה מלא יהיה קדש, חייב שתיים. והיכא דעבד לכולהו בהדי הדדי, כולי עלמא מודו דלר' ישמעאל חייב שלש, ולר' עקיבא חייב שתיים.

(4) כיון דכתיב "ואת זכר", ולא כתיב "איש" ילפינן דאף על משכב הקטן חייב. אמנם נחלקו רב ושמואל בגיל הקטן. דרב סבר דמקישים שוכב לנשכב וכו' עקיבא דיליף תרווייהו מחד קרא, וכשם דרק ביאת בן ט' חשיב ביאה, הוא הדין בעינן שהנשכב יהיה בן ט'. ושמואל סבר, דכיון דמשכבי אישה כתיב, בעינן דומיא דאשה דהוי בן ג' שנים.

ג. (1) הבא על אשה שלא כדרכה, חייב, דהא כתיב "משכבי אשה". והבא על בהמה שלא כדרכה, בברייתא מבואר דחייב [והיינו משום דהכל לאו אורחא ואין נפקא מינה בין כדרכה לשלא כדרכה]. אמנם דרש רב נחמן דרק בכדרכה חייב, כיון דלא כתיב ביה משכבי, ורב פפא חולק, כיון דהכל לאו אורחא. ולענין אשה הנרבעת לבהמה שלא כדרכה, לרש"י היינו פלוגתא דרב נחמן ורב פפא. דלרב נחמן חייבת, ולרב פפא, כיון דלית לה הנאה אינה נהרגת. ולתוס', סוגיין לא איירי כלל בהאי גוונא.

(2) המערה באשה חייב, דילפינן לכולהו עריות מנדה דכתיב בה את מקורה הערה. ומערה בזכר נמי חייב, דהא כתיב משכבי אשה. והמערה בעצמו, למאן דאמר המשמש מת בעריות פטור, לא משכחת לה אופן דמערה בעצמו. ולמאן דאמר חייב, הכא חייב תרי משום שוכב ומשום נשכב. והמערה בבהמה נמי חייב, וילפינן לה מהערה יתירא דכתיב גבי אחות אביו ואחות אמו.

(3) בנרבעת, הבהמה נסקלת דהא הביאה תקלה לאדם, וכן יש בה משום קלון דאומרים זו היא שנכשל בה פלוני. ונהיינו היכא דעבד במיזיד, אבל בשוגג יתבאר לקמן. ובנעבדה בעבודה זרה אינה נאסרת, דהא חזינן דרק לגבוה אסורה, ולאביי (לביאור רש"י) היינו משום דבעינן גם קלון וגם תקלה, ובעבודה זרה אין קלון. ולרבא היינו משום דבעבודה זרה הבהמה לא נהנתה מן העבירה. והתוס' ביארו, דאף לאביי אינו משום דבעינן נמי קלון, אלא דכיון דלא דמי לנרבע דאיכא תקלה וקלון לא ילפינן מינה.

(4) לענין רביעה, הוא ספק בגמ', האם עיקר הטעם הוא משום תקלה, ואף נרבעת לגוי יש להורגה, או דעיקר הטעם הוא משום קלון, ולגוי אין קלון, או שלא הקפידה תורה על קלון הגוי. ורב אשי פשט מאילנות דאף משום תקלה נהרגים. ולענין נעבדה בעבודה זרה, כיון דבישראל אינה נהרגת, לא יתכן דבגוי תיהרג.

(5) לענין אילנות, דינם לשריפה. ורב ששת הוכיח מינה דאולינן בתר תקלה. ואביי ורבא סברו דלאו משום תקלה, אלא משום קלון, ואף דהוי קלון מועט, מכל מקום רק בבעלי חיים חס רחמנא כדחזינן דבעינן עדים עדה והתראה.

ד. (1) כיון דבסיפא קתני "ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה", משמע דיש גם קלון דיאמרו אינשי, וגם משום תקלה דקתני סקילה. ועל כרחך דמאי דתני ברישא תקלה, אתי למימר דסגי בתקלה גרידא, דאי למימר דבעי לתרוייהו, הא סגי בסיפא. והיינו גבי גוי דקלון ליכא ותקלה איכא. אמנם איכא למימר דכולה איירי בישראל, ותקלה היינו תקלת קלון, ואתי לרבות ישראל הבא על הבהמה בשוגג, דאיכא קלון וליכא תקלה.

2) לרש"י, איירי היכא דקבל בה אביה קידושין, דהבא עליה הוי ביאתו ביאה, וחייב משום אשת איש. והתוס' כתבו, דאיירי גבי יבום, ואתי לאשמועינן דקני לה מדאורייתא ולא הוי כמאמר בעלמא, וחייבים עליה משום אשת איש. ובשם ריב"א כתבו, דאתי לאשמועינן דסיפא דקתני אחד מכל העריות, איירי נמי בבהמה, דאילו משום שאר עריות, הא קתני ברישא אשת איש, והוא הדין לכל העריות. 3) מדאורייתא, כל שהתקדשה על ידי אביה בכסף, שפיר אוכלת דהא קנין כספו היא. אבל בביאה, פחותה מג' שנים לא הוי ביאה ולא חשיב קידושין. וכתבו התוס' בחד תירוצא, דהוא הדין נישואין שיעשה אחר כך אפילו בכסף, לא מהני. אמנם מדרבנן אינה אוכלת אפילו התקדשה בכסף, דכיון דאינה ראויה לביאה, אין בודקה ממומים, ויש חשש סימפון. 4) הבהמה נהרגת בין בקטן שבא עליה, ובין באה על קטנה. ואי נימא דאקלון לבד גם נהרגת, אתי שפיר בפשיטות. ואי נימא דבעינן נמי תקלה, איירי דווקא היכא שהקטן או הקטנה הוו מוידין, דשפיר איכא תקלה, אלא דחס רחמנא עליהו. 5) היכא דהיא פחותה מבת ג', אין ביאתו ביאה, ולא עביד מידי. ואם היא בת ג', והוא פחות מבן ט', אין ביאתו ביאה, ולא עביד מידי. והיכא דהוא בן ט', חשיב ביאה, אמנם לא מהני אלא כדן מאמר, וימתין עד שיגדיל ויחלוץ, או יבוא עליה ויקנה קנין גמור, ואז יוכל לגרשה בגט.

ה. 1) המגדף חייב רק אם יזכיר שם, ויקלל שם בשם, וילפינן לה מדכתיב בקרא "ונוקב שם וגו' בנקבו שם יומת". והעדים מעידים עליו בכינוי דיכה יוסי את יוסי, והיינו ד' תיבות כנגד שם בן ד' אותיות, וכן הוי גמטריא דשם אלוקים. אמנם אי אפשר לגמור הדין על פי עדות כינוי, ומוציאין כולם לחוץ, מפני כבוד השם, ואומר הגדול שבעדים את השם בו קילל המקלל, ושאר העדים אומרים רק ואני כמוהו, והשומעים קורעים בגדיהם.

2) מקלל, או נוקב חור, או מפרש. ומאי דכתיב "ונוקב שם" על כרחך דאיירי במקלל, דאילו נוקב ומפרש, הא לא משכחת לה באופן של שם בשם, וכן משום דכתיב גבי בן האשה הישראלית "ויקוב ויקלל" וליכא למימר דעביד תרתי, דהא כתיב "הוצא את המקלל". ואיכא הכרח נוסף דליכא למימר דאיירי במפרש, דהא אזהרה למפרש הוי רק מאת ה' אלוך תירא, והוי אזהרת עשה וליכא עונש עליה. 3) לדעת ר' מאיר, חייבים סקילה בין על השם המפורש כדכתיב "ונוקב שם", ובין על הכינויים, כדכתיב "איש איש כי יקלל אלוך", ומיתה דקתני קאי נמי הקרא דכינויים. ולדעת רבנן, על הכינויים הוי רק באזהרת כרת, כדכתיב בהו "ונשא חטאו". וכינויים, היינו אלוקים שקי צבקות.

4) בשם המפורש חייב, דהוי אחד ממצוות בן נח, דילפינן לה מ"ה" דכתיב בציווי לאדם הראשון. ובברייתא ילפינן לה מדכתיב "איש איש", וסיימו דנענש בסייף, דוהי מיתתו של בן נח [והתוס' הביאו דאיכא מאן דאמר דמיתתו בחנק]. ולדעת ר' יצחק נפחא, איש איש אתי לרבות כינויים, ואתי כר' מאיר, דאף בישראל נהרג על הכינויים. ולדעת רב מיישא, אף לרבנן דישאל אינו נהרג על כינויים, מכל מקום בן נח נהרג אף על הכינויים, דילפינן לה מדכתיב בקרא דכינויים "כגר כאזרח" דווקא אלו אינם נהרגים על הכינויים. ולר' יצחק נפחא, מ"כגר כאזרח" ילפינן דבגוי לא בעינן שם בשם.

ו. 1) נצטוו על הדינים, וברכת השם, עבודה זרה, גילוי עריות, שפיכות דמים, גול, ואבר מן החי. ולדעת רבי חנניה נצטוו אף על דם מן החי, ולדעת רב חידקא אף על הסיורוס, ולדעת ר' שמעון אף על הכישוף, ולדעת ר' יוסי נצטוו אף על כל האמור בפרשת מכשף. ולדעת ר' אלעזר אף על הרכבת אילן והרכבת בהמה. ולמאן דיליף לה מדכתיב "ויצו" לכאורה אף אדם הראשון נצטווה עליהם. אמנם דעת ר' יהודה דנצטווה רק על עבודה זרה, ולדעת ר' יהודה בן בתירא נצטווה אף על ברכת ה'. ולדעת יש אומרים נצטווה אף על הדינים. ואדם הראשון נצטווה נמי לשעה לא להרוג בעל חי ולאכול, וכן לא לאכול מעץ הדעת.

2) ישראל שרק עשה פטור. וגוי שעשה, מבואר בגמ' דתליא בפלוגתא מהיכן ילפינן ד"ויצו" קאי על עבודה זרה, דאי ילפינן מקרא ד"סרו מהר מן הדרך אשר ציוויתם עשו להם וגו'" שפיר יש לחייבו אף על עשיה. אבל אי ילפינן מקרא ד"עשוק אפרים כי הלך אחר צו", אינו חייב אלא אם כן עבדה.

3) למאן דאמר דבני נח נצטוו על הדינים, לא נוסף להם במרה אלא שבת וכיבוד אב ואם, כדכתיב בהם "כאשר צוך ה' אלוך" והיינו במרה. ובתוס' הוסיפו דכן נצטוו על המילה וגיד הנשה. ולמאן דאמר דבני נח לא נצטוו על הדינים, במרה נוסף לישראל הדינים, כדכתיב "שם שם לו חוק ומשפט".

ז. 1) לתנא דבי מנשה ילפינן מינה דבן נח מוזהר על עבודת כוכבים ועריות, והיינו משום דמצינו השחתה גבי עבודת כוכבים כדכתיב "פן תשיחתון ועשיתם". וכן מצינו גבי עריות, כדכתיב במבול "כי השחית כל בשר את דרכו" וביאר רש"י דדרך היינו עריות כדכתיב "דרך גבר בעלמה", וכן חזינן דדור המבול על עריות נענשו כדכתיב "ויראו בנות האלוהים". ולאידך תנא דיליף מ"ויצו", אורחיהו דדור המבול קא מגלי.

2) בן נח, נאסר באבר מן החי וילפינן לה או מדכתיב "אוכל תאכל", או מדכתיב "אך בשר בנפשו דמו" נואיכא פלוגתא אם חייב מיתה, או לאו. ולענין שרצים, אמרינן דמאן דדרש לאבר מן החי "אוכל תאכל", יליף מ"בשר בנפשו דמו" דשרי באבר מן החי דשרצים, דרק מה דדמו חלוק מבשרו איכא משום אבר מן החי. ואף בישראל איכא חילוק בין בעל חי לשרצים, דבעל חי איכא כרת, ובשרצים, איכא רק לאו דדם.

3) לדעת ר' יוסי חייב מיתה רק על שפיכות דמים, דכתיב בה להדיא מיתה, ועל ברכת ה' ועל גילוי עריות. ורב ששת הוסיף דאף על עבודה זרה, דבכולהו כתיב גבי ישראל ריבוי דאיש איש. ולדעת ר' יהודה ורב הונא וכולהו תלמידי דרב, ילפינן משפיכות דמים לכלהו מצוות דידהו, דאזהרה שלהם זו היא מיתתן.

4) אף גול דפחות משה פרוטה חשיב גול, משום דאינו מוחל. ואף היכא דגול מישראל שלבסוף מוחל עליה, מכל מקום כיון דאזהרה שלהם זו היא מיתתן, ולא להשבון ניתנה, לא מהני מאי דלבסוף מחל. אבל גבי ישראל, אף דאיסורא איכא, מכל מקום לא עבר בלא תגול, כיו דאינו מצווה להשיב דהא איכא מחילה.

5) כיוצא בגול איירי בכובש שכר שכיר, דלא עשה מעשה גזילה כ"ויגזול את החנית", וכותי בכותי ובישראל חייב, וישראל בכותי פטור. וכיוצא ביפת תואר איירי בכותי המיחד שפחה לעבדו, דלא חשיב עריות דהא אינה בעולת בעל, אלא הוי כגולה, וכותי בכותי ובישראל אסור. אבל ישראל בכותי שרי על ידי כיבוש, דהא אפילו אשתו ממש שריא בכיבוש. וכיוצא בגניבה לא משכחת. וכיוצא בשפיכות דמים, משכחת רק אליבא דר' יונתן בן שאול, דנרדף שהיה יכול להציל באחד מאביריו של רודף והרגו, חייב, ושפיכות דמים ממש לא הוי, דהא קרוב להתייר הוא משום דהוי רודף.

ח. 1) נהרג על ידי עד אחד, כדכתיב "מיד האדם" בלשון יחיד. ונהרג אף בלא התראה כדכתיב "מיד כל חיה" והיינו כל מי שחי. ונידון בדין אחד, כשכתיב "אדרשנו" וכן נהרג על פי קרוב, כדכתיב "מיד אחיו". אבל לא על ידי אשה, כדכתיב "מיד איש".

2) לר' ישמעאל אתי לחייב בן נח אף על העוברים, והיינו דם האדם באדם. ולדבי מנשה דאמרו דמיתת בן נח הוי בחנק, דרש לקרא "דם האדם באדם ישפך", והיינו דנהרג באופן שדמו נשפך בתוכו והיינו על ידי חנק.
3) בדינים לא נצטוו, דהא כתיב "מיד איש". אבל על על שפכות דמים נצטוו, דכתיב "שופך דם האדם" מכל מקום. וכן לענין עריות, אף דכתיב "איש" מכל מקום "והיו לבשר אחד הדר ערבינהו". ובשאר הדברים דלא כתיב איש, ודאי דקאי אף על אשה.
4) גבי נערה מאורסה, דלא משכחת גבי גוי, דהא רק בעולת בעל יש להם, אינו חייב עליה אלא אם כן היא בת ישראל, ובכהאי גוונא נידון בסקילה כישאל, וילפינן לה מריבוי ד"איש איש". וכן הדין גבי נכנסה לחופה ולא נבעלה, דבבן נח ליכא עלה איסורא, דהא אינה בעולת בעל, ונידון בדיני ישראל בחנק [אף למאן דאמר דבעלמא בן נח נידון בסיף]. אבל בשאר העריות דמשכחת אף בבן נח, נידון כחומרותו של בן נח. ומכל מקום לעולם לא בעינן ביה עדה עדים והתראה.

ט. 1) לדעת חכמים, נצטוו על כל העריות שישראל מצווים עליהם. ולרש"י ילפינן לה מריבוי ד"איש איש". ולתוס' ילפינן לה מדכתיב "לאמר" דקאי על כל העריות דידיהו. ולדעת ר' מאיר אליבא דר' עקיבא, נצטוו רק על העריות שבית דין של ישראל הורגים עליה. ויליף לה מקרא דעל כן יעזוב איש את אביו ואמו, ודרשינן לאביו דקאי על אשת אביו, ואמו היינו אמו ממש. ולדעת ר' מאיר אליבא דר' אליעזר, נצטוו על אחות אב ואחות אם, ודריש לה לאביו ולאמו דקאי על אחות אביו ואחות אמו, ואיירי דווקא באחים מן האם, כדכתיב "אמנה אחותי בת אבי ולא בת אמי". וכתב רש"י דכל שכן דאסור באחותו. והתוס' כתבו דאינו אסור באחותו. אבל על עריות דאשות כגון אשת אביו ואשת אחיו ואחות אשתו וכלתו, לא נצטוו. וכן נצטוו על הזכר כדכתיב "ודבק" ועל אשת איש כדכתיב "אשתו" ולא אשת חבירו.

2) אסור בכלהו. וברש"י כתב דהוא כדי שלא יאמר באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה. והתוס' הוכיחו דאף היכא דלא היו אסורות בגיותו, מכל מקום בקורבת האם איכא למיגור דלמא אתי לאחלופי בישראל.
3) הורתו ולידתו בקדושה, לדעת רש"י אסור אף באלו שהיה מותר אילו היה גוי, דלמא אתו לאחלופי בישראל. והתוס' כתבו, דאדרבה בהאי גוונא שרי, דכיון דהוי ישראל גמור לא אתי למימר באנו מקדושה חמורה, דהא ידעי דהוי כתיבי אמהות. ועוד כתבו, דהוי כהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה שיבואר להלן. ובהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה, לדעת ר' מאיר לפירוש רש"י, אסור בכל מה שהיה אסור בגיותו שלא יאמר באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה. והתוס' פירשו, דאף אלו שאינן אסורות בגיותו, כגון אחותו [לשיתתם], נאסרות לו שלא יבואו להחליפו בישראל, והיינו דווקא בקורבת אם, דאילו קורבת אב כולוהו ידעי דאפקריה רחמנא לזרעיה. ומכל מקום אף אלו הקרובות מצד אביו, אלו שהיה נאסר עליהם בגיותו, אף עתה נאסר שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה.

י. 1) ר' אליעזר דהעמיד באחות אביו ואחות אמו, היינו משום דסבר דעדיף טפי לאוקמיה קרא באביו דומיא דאמו, וכיון דאביו ממש הוי בכלל זכור, ואמו ממש הוי בכלל אשת רעהו, על כרחך דתרווייהו איירי באחים. ור' עקיבא סבר, דעדיף טפי לאוקמיה לקרא באשת אביו, דקרי לה רחמנא בישראל ערות אביו, ולא באחות אביו, דגבי ישראל קרי לה שאר אביו.

2) דכשחטאה חוה, היה מן הראוי לעונשה מיד, ורק משום אדם הראשון שלא יהיה שרוי בלא אשה, לא מתה מיד. ועלה אמרינן, דהיה יכול לשאת את בתו. ומכל מקום לא נשאה, או משום דבן נח אסור בביתו. או משום דאף דשרי, דהרי לא מבואר להדיא איסורה, משום חסד עם קין שיהיה לו אשה, אסר עליו הקדוש ברוך הוא לישא את בתו.

3) עבד כנעני השייך לישראל מותר בכל הקרובות שלו, דהא יצא מכלל בני נח, ולא אמרינן ביה דיוצא מקדושה חמורה לקדושה קלה, משום דלכלל קדושת ישראל אכתי לא בא.

4) מבואר בסוגיין דלבן נח אסור לבוא על אשתו שלא כדרכה, משום דנאמר ודבק באשתו, ודביקה שייך רק היכא שהוא כדרכה שנהנית מהביאה. וכתבו התוס' דמשמע דלישראל שרי. והסיקו התוס', דהני מילי היכא דעביד הכי דרך אקראי, אבל עושה כן תדיר כדי שלא תתעבר, הוי כמעשה ער ועונן ואסור. ובן נח הבא על אשת חבירו שלא כדרכה פטור, משום דכל האיסור "באשתו ולא באשת חבירו" הוא רק באופן של "ודבק".

5) המרים יד על חבירו נקרא רשע וחוטא. ועונשו דתיקצץ ידו. וברש"י מבואר דהאי עונש לא עבדינן מדינא, אלא היכא דרגיל בכך מציינו דרב הונא ענשו בהאי עונש ולא מן הדין אלא כדי לעשות סייג. והתוס' כתבו, דדינא הוא דהא ילפינן לה מקרא, והיינו רק אם רגיל בכך. והסוטר לועו של ישראל, הוי כסותר לועו של שכינה.

יא. 1) אסור לעובד כוכבים לשבות יום ולילה ממלאכה, שנאמר "יום ולילה לא ישבותו", ואפילו שבת לא לשם שבת ולא ביום שיש ששבותים בו לשם שבת. ולא נמנה במנין מצוותיהם, משום דהוי קום ועשה לעשות מלאכה. וכן גוי שלמד תורה לא בו מצוות דידיהו, חייב מיתה שנאמר "תורה ציווה לנו מורשה", ולא נמנה או משום דהוי בכלל גזל, או דהוי בכלל עריות, והיינו למאי דקרינן "מאורסה". [וכן אמרינן דגוי שהכה ישראל חייב מיתה].

2) בסוגיין מבואר ד"אדם" קאי נמי אגוי. וכתב רש"י דפליגא אדר' מאיר דאמר דרק ישראל נקראו אדם. והתוס' כתבו, ד"אדם" קאי רק על ישראל, אבל "האדם" קאי גם על גוי. ועוד כתבו, דדוקא גבי פורענות נקראו ישראל "אדם", אבל בעלמא "אדם" קאי נמי אגוי. ונפקא מינה לענין תלמוד תורה, דמבואר בסוגיין דמאי דנאמר "אשר יעשה אותם האדם וחי" קאי נמי אגויים, והיינו בז' מצוות דידיהו. וכן לענין גוי שסך משמן המשחה, דאי נימא דאדם קאי רק על ישראל, ילפינן מינה דגוי שסך משמן המשחה פטור.

3) לדעת ר' חנינא בן גמליאל, בן נח נאסר בדם מן החי כדרך שנאסר מבשר מן החי. וכן ישראל הוזהר בדם מן החי. ולדעת רבנן, ישראל הוזהר על דם רק משום איסור דם ולא משום חיות, ובן נח לא הוזהר כלל. ודם הקזה, כל שהנפש יוצאה בו, והיינו משעה שמשחיר, לדעת רבנן נאסר. והיינו למאן דאמר דאינו נוהג אלא בטהורים.

4) אם חזר ונשנה במתן תורה, אמרינן דנאמר בין לישראל ובין לבני נח, כהיכי דחוינן גבי עבודה זרה. אבל אם לא נשנה במתן תורה, אמרינן דנעקר מבני נח וניתן רק לישראל, דליכא למימר דרק בני נח נצטוו עליה, דליכא מידי דלבן נח אסור ולישראל שרי.

5) ליכא מידי דלבני נח נאסר ולישראל שרי. ואף דיפת תואר נאסרה לבני נח, היינו משום דלאו בני כיבוש נינהו. וכן גזל פחות משוה פרוטה נאסר משום דאכזרים הם ואינם מוחלים עליה. וכן מציינו לענין קום ועשה מלאכה ואסור לשבות, דישאל אדרבה מצווים לעשות מלאכה. ולענין עוברים אף דרק בני נח נהרגים, מכל מקום אף לישראל אסור. ועוד כתבו התוס' דמאי דשרי בישראל היינו כדי להציל האם, ובכהאי גוונא אף לבני נח שרי. וגיד הנשה, אליבא דר' יהודה דנהג אף קודם מתן תורה, מכל מקום נהג רק לישראל, כדכתיב להדיא "על כן לא יאכלו בני ישראל".

- יב. (1) לתירוץ אחד בגמ', בני נח נצטוו עליה, וכשניתנה תורה לישראל פקעה מהם ורק בני ישראל נצטוו בה, וכשאר המצוות שלא נשנו בסיני דנוהגים רק בישראל, ואף שמילה נשנתה היינו להלכותיה דדחי שבת. ולתירוץ בתרא, אף בני נח לא נצטוו אלא זרעו של אברהם כדכתיב "את בריתי תשמור וגו' אתה וזרעך", וכן בני קטורה נצטוו, דרבי להו בהדיא "את בריתי הפר".
- (2) כדי להתיר להם איסור קריבה אל אשה שנאסרו מפני מתן תורה. ולרש"י, היינו אף שנתן זמן לאיסור, מכל מקום כל דבר שנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו. ולתוס', אף מעיקרא לא ניתן זמן לאיסור, אלא דבטלה הסיבה, ואפילו הכי בלא מנין אחר אי אפשר להתירו. וכתבו התוס' דפריה ורביה הוי נמי שב ואל תעשה, דמצווה שלא להשחית זרעו, ושפיר יש להוכיח דבני נח לא נצטוו על פריה ורביה, דהא הוי שב ואל תעשה והיה ראוי למנותו.
- (3) אמרינן דהמלאכים צלו לו בשר, והיינו דווקא בשר היורד מן השמים. אבל להרוג בעל חי כדי לאכלו, נאסר עליו, כדדרשינן "לכם יהיה לאכלה ולכל חית הארץ" לכם לחית הארץ לאכלה, ולא חית הארץ לכם לאכלה. ונהתוס' לעיל נו: וכן רש"י נו. כתבו, דשרי נמי היכא דמתה מאיליהן.
- (4) שרי באכילה, משום דאין דבר טמא יורד מן השמים.

- יג. (1) לדעת ר' שמעון נאסר, וילפינן לה מדסמך מכשפה לא תחיה לכל שוכב עם בהמה, דכל שישנו בשוכב עם בהמה, ישנו במכשפה לא תחיה.
- (2) לדעת ר' אלעזר נאסרו בכלאים של הרכבת אילן ורבעת בהמה. וילפינן לה מדכתיב גבי אזהרת לישראל "את חוקתי תשמרו" והיינו חוקות שחקקתי לבני נח. ומכל מקום בעינן נמי לדרשה ד"למינהו" דנאמר עליהם, דאי לאו למינהו הוי אמינא דחוקות שחקקתי היינו במרה, ואי לאו חוקתי תשמרו, לא הוי ילפינן למינהו כלל להאי דרשה. וכתבו התוס', דאף רבנן דלא דרשו "למינהו" גבי בן נח, מכל מקום דרשו לה לישראל הואיל ואשכחן שהוזהרו על כלאים, ונפקא מינה לענין איסור הרבעה בדגים, וכן לענין איסור הרכבה באילן, דלא שמעינן לה מכרמך לא תורע כלאים, ורק מבהמה ילפינן לה והיינו רק משום דכתיב "למינהו".
- (3) חייבים לעמוד, כדחזינן מעגלון מלך מואב שעמד כשאמר לו אהוד "דבר אלוקים לי אליך". וחייבים לקרוע בגדיהם כדחזינן בחזקיהו שקרע בגדיו כששמע את דברי הגידוף שגידף רבשקה. והקרעים לא מתאחים, דילפינן קרעים קרעים מדכתיב גבי אלישע דקרע לשנים קרעים, והיינו שלעולם הוי קרעים. והעדים אינם מחויבים שוב לקרוע, כדחזינן דאלו שמסרו את דברי רבשקה לחזקיהו לא קרעו.
- (4) לדעת רב יהודה אמר שמואל, אין חייבים אלא על שם המפורש ועל ידי ישראל, ורבשקה ישראל מומר היה, ולהכי קרע עליו חזקיהו. ולדעת ר' חייא, אף בכינוי ועל ידי גוי חייב קריעה, והני מילי בזמן שידינו תקיפה, אבל עתה שאין אימת בית דין מוטלת, אם נקרע יתמלא כל הבגד קרעים, ועל כן לא קרעינן כלל.

- יד. (1) בעובד כדרך עבודתה חייב אפילו הוא דרך בזיון, ואם אינה עבודתה, חייב רק על שחיטה הקטרה ניסוך והשתחויה, אבל על גיפוף ונישוק וכן כיבוד וריבוץ ומנעילו ומלבישו וסכו, אם אינה עבודתה, הוי רק לאו.
- (2) עבודתה ואפילו דרך בזיון, ילפינן מדכתיב "איכה יעבדו", ומיתה ילפינן מדכתיב "וילך ויעבוד". ובעובד שלא כדרך עבודתה, ילפינן לאזהרתה מדכתיב "לא תעבדם" יתירא. ואם הוא עבודת פנים, ילפינן מדיצאה וזביחה מן הכלל שנאמר "זבח לאלוהים יחרם", ללמד על כל הכלל יצאה, דכל שהיא עבודת פנים חייב אפילו אינה כדרכה, ולא אמרינן דקאי רק על עבודת דם, דהא כתיב "בלתי לה' לבדו" דריקן את כל העבודות רק לשמו. ועל כרחך דאיירי אף שלא כדרך, דהא כתיב "זובח" ולא קתני "עובד". ולענין השתחוואה, ילפינן מדכתיב "ויעבוד אלוהים אחרים וישתחו להם" ועל כרחך אתי לשלא כדרכה, דאילו כדרכה הוי בכלל "ויעבוד", ואזהרה ילפינן מדכתיב "כי לא תשתחוה לאל אחר".
- (3) חייב מיתה, ולפירושו אחד ברש"י, איירי במקבלו כדיבור שאומר "אלי אתה". ולפירושו ב', היכא דמקבלו לאלוה, אפילו שלא בפניו עובר, ובפניו סגי באומר "אלי אתה".